

MOLLA MUHAMMED TİMUR

ÂSÂRU'L-İMÂMIYYE

Çağatayca

KELİLE VE DİMNE TERCÜMESİ

(İNCELEME • METİN • DİZİN-SÖZLÜK)

HAZIRLAYAN: FEYZİ ÇİMEN

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2022, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 231

Edebiyat: 106

ISBN 978-625-8371-26-0

Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, 2022

Yazar: Molla Muhammed Timur

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Hazırlayan: Feyzi Çimen

Editör: Fikret Turan

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Egokitap

(Sertifika No: 51549)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Molla Muhammed Timur; Âsârü'l-İmâmiyye

Çağatayca Kelile ve Dimne Tercümesi (İnceleme • Metin • Dizin-Sözlük)

Hazırlayan: Feyzi Çimen (Dr. Öğr. Üyesi); Editör: Fikret Turan (Prof. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2022.

829 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 231)

ISBN 978-625-8371-26-0

1- Edebiyat 2- Molla Muhammed Timur 3- Âsârü'l-İmâmiyye 4- Kelile ve Dimne

Bu kitap, 2015 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Dili Ana Bilim Dalı'nda Molla Muhammed Timur'un Âsârü'l-İmâmiyye (Çağatayca Kelile ve Dimne Tercümesi) Adlı Eseri-Metin, Notlar, Dizin-Sözlük başlıklı doktora tezinin gözden geçirilerek kitaplaşmış hâlidir.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu - Fatih / İstanbul

Tel.: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

MOLLA MUHAMMED TİMUR

ÂSÂRU'L-İMÂMIYYE

Çağatayca

**KELİLE VE DİMNE
TERCÜMESİ**

(İNCELEME • METİN • DİZİN-SÖZLÜK)

HAZIRLAYAN: **FEYZİ ÇİMEN**

İçindekiler

Kısaltmalar	8
Önsöz	9
Giriş	13

I. Bölüm

KELİLE VE DİMNE'NİN TELİFİ VE TERCÜME SERÜVENİ

A. Kelile ve Dimne'nin Telifi.....	19
B. Türkçe Tercüme: Batı Türkçesi'ne Yapılan Tercüme.....	21
1. Mes'ûd b. Ahmed (ö. 1354'ten sonra) Tercümesi.....	21
2. Mütercimi Belirsiz Bir Tercüme-i Kelile ve Dimne.....	21
3. Alâaddîn Alî b. Sâlih el-Filibevî Hümâyunnâme (Terceme-i Envâr-ı Süheylî).....	22
4. Hilâlî (ö.1543-44) Manzûm Tercüme-i Kelile ve Dimne.....	22
5. Mustafâ b. Hüsâmî (XVI. yüzyıl), Tercüme-i Envâr-ı Süheylî.....	22
6. Şeyhülislâm Yahyâ Efendi (ö. 1644) Muhtasar-ı Hümâyunnâme.....	22
7. Kâtip Çelebi (ö.1657) Tercüme-i Kelile ve Dimne.....	22
8. Osmanzâde Ahmed Tâib (ö.1136/1724), Simârü'l-Esmâr Zübdetü'l- Ezhâr (Kelile ve Dimne'nin Tercümesi).....	23
9. Diğer Kelile ve Dimne Tercüme.....	23
C. Türkçe Tercüme: Doğu Türkçesi'ne Yapılan Tercüme.....	24
1. İftihâru'd-dîn Muhammed Bekrî el-Kazvinî Çevirisi.....	24
2. Fiğânî Tercümesi.....	24

3. Molla Muhammed Timur'un Kelile ve Dimne Tercümesi (Āşāru'l-Īmāmiyye).....	25
4. Türkiyat Enstitüsünde Bulunan Kelile ve Dimne Tercümesi	25
5. Molla Muhammed Niyâz el-Harezmî Tercümesi	25
6. P11614 Nolu Tercüme.....	25
7. P1236 Nolu Tercüme.....	26
8. Diğer Kelile ve Dimne Tercümeleri.....	26

II. Bölüm

MOLLA MUHAMMED TİMUR'UN HAYATI VE ESERLERİ

A. Hayatı	29
B. Eserleri.....	30
1. Ahlâk-ı Muhsinî ve Nüshaları.....	31
1.1. P9529 Nolu Nüsha	31
1.2. P11754 Nolu Nüsha	31
2. Āşāru'l-Īmāmiyye ve Nüshaları.....	31
2.1. Nüshalar	31
2.1.1. L Nüshası	32
2.1.2. T Nüshası (P11307).....	32
2.1.3. P5807 Nolu Nüsha	33
2.1.4. P7451 Nolu Nüsha	33
2.1.5. P10203 Nolu Nüsha	34
2.1.6. Diğer Bir Nüsha.....	34
2.2. Eserin Adı	34
2.3. Āşāru'l-Īmāmiyye'nin Tavsifi	34
2.4. Āşāru'l-Īmāmiyye'nin L ve T Nüshaların Karşılaştırılması.....	35
2.5. Āşāru'l-Īmāmiyye'nin Muhtevası.....	36
2.6. Āşāru'l-Īmāmiyye'nin İmlası ve Dili.....	42

III. Bölüm

ĀŞĀRU'L-ĪMĀMĪYYE'NİN METNİ ÜZERİNE

Metnin Oluşturulmasında Takip Edilen Usul ve Transkripsiyon Sistemi	43
Simge ve İşaretler	46
Transkripsiyon Alfabesi	47
Āşāru'l-Īmāmiyye / Çeviriyazı Metin	49

IV. Bölüm

DİZİN-SÖZLÜK

Dizin-Sözlük Hazırlanırken Takip Edilen Usul	625
Dizin-Sözlük	629
Sonuç	803
Kaynakça	805
Ekler	813

Önsöz

Türkçe'nin en büyük iki kolu kabul edilen Doğu Türkçesi ile Batı Türkçesi binlerce eserden oluşan yazılı bir külliyata sahiptir. 11. yüzyıldan itibaren Türklerin İslamiyet'i kabulüyle birlikte Türkçe İslam kültür alanına girmiş; bunun neticesinde Kur'an-ı Kerim'den hadis kitaplarına, edebî kitaplardan tıbbî eserlere değişik metinler Türkçe'ye çevrilerek bir tercüme ve şerh edebiyatı teşekkül etmiştir. Aynı kaynak eserlerden hem Doğu Türkçesi'ne hem Batı Türkçesi'ne farklı kişiler tarafından, farklı zamanlarda farklı hacimlerde tercüme yapılmıştır. Söz konusu bu metinler nazım, nesir ve nazım-nesir şeklinde kaleme alınmıştır. Bu eserler üzerine ülkemizde ve yurtdışında yüzlerce bilimsel çalışma yapılmıştır. Bilimsel ölçütlere göre hazırlanan metin neşirleri ile bu metinlerin şekil, muhteva ve dil yönünden tahlil edilerek tercüme ve yorumlanmasına yönelik çalışmalar Türkiye'de çok tercih edilen bir çalışma türüdür.

Dil tarihi içinde her metin niteliği ve hacmi ne olursa olsun, kim tarafından yazılırsa yazılsın çok değerlidir, biriciktir. Öte yandan nesir metinleri ayrı bir önemi haizdir; çünkü bu metinler söz varlığı, kelime kadrosu, isimler, sıfatlar, zarflar bakımından dilin ifade zenginliğini nazma nazaran daha çok göstermektedir.

Dil ve kültür tarihi bakımından ister telif ister tercüme olsun geçmişte yazılmış her bir eser son derece önemliken bu çalışmaya konu olan Kelile ve Dimne popülerliği ve ilmî kıymeti hâlihazırda da devam ettiğinden daha mümtaz bir konumda bulunmaktadır. Kelile ve Dimne gibi eserler tercüme edildikleri dönemde alfabe ve dili ile kaldığı sürece günümüz insanların onları anlaması ve onlardan istifade etmesi mümkün olmayacaktır. Dil çalışmaları açısından yapılacak bütün gramer, sözlük ve değerlendirme çalışmaları metne dayanmak zorundadır. Bu gibi çalışmaların sıhhati için de sağlam metin neşirleri gerekmektedir. Birbirinden uzakta, dünyanın farklı ülkelerinde yer alan Doğu-Batı Türkçesi metinlerinin bilimsel neşirlerinin hazırlanması Türkçe'nin bu iki büyük kolu arasında daha büyük karşılaşmalı çalışmaları mümkün kılacaktır.

Zikredilen gereklilikten hareketle, Doğu Türkçesi nesir edebiyatı içinde önemli bir yer tutan Molla Muhammed Timur'un Âsârü'l-İmâmiyye isimli Kelile ve Dimne çevirisini tezimize konu olarak seçtik. Çalışmamız Kelile ve Dimne'nin telifi ile tercüme yoluyla dünya dillerine yayılması, Batı-Doğu Türkçesine yapılan tercüme, Molla Muhammed Timur'un hayatı ve eserleri, Âsârü'l-İmâmiyye'nin metin neşri ile dizin-sözlük bölümlerini kapsamaktadır.

Bu çalışmada birçok kimsenin emeği ve katkısı vardır: Öncelikle tez danışmanım, ilmi rehberim, tezimin her aşamasında değerli fikirleriyle beni yönlendiren Prof. Dr. Musa Duman'a nihaysiz şükranlarımı sunarım. Üç buçuk yıl boyunca metnin okunması ve anlamlandırılmasında verdiği çok değerli katkılar için "Hocaların Hocası" Prof. Dr. Kemal Erarslan'a ömrüne ve ilmine bereket dileyerek sonsuz teşekkür ederim. Bir buçuk yıl aynı odayı paylaştığımız ve ne zaman bir kelimeyle ilgili sorunum olsa hemen cevaplayarak bana yardımcı olan Prof. Dr. Fikret Turan'a minnettarım. Metnin problemleri son yirmi kelimesinin anlamlandırılmasında desteğini esirgemeyen Prof. Dr. Kemal Yavuz'a hürmetlerimi iletirim. Hollanda'da bulunan Âsârü'l-İmâmiyye nüshasını ve ihtiyaç duyduğum başka kaynakları en kısa zamanda temin eden Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı Ayhan Tuğlu'ya müteşekkirim. Almanya'da bulunan Kelile ve Dimne nüshasını temin ederek görmemi sağlayan Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Mustafa S. Kaçalın'e saygılarımı bildiririm. Özbekistan'daki kaynaklar konusunda yardımını gördüğüm Dr. Dilorom Hamroeva'yı burada zikretmezsem haksızlık etmiş olurum. Tez konusu araştırırken beni bu eserin varlığından haberdar eden Doç. Dr. Sadık Yazar'ı zikretmeyi borç bilirim. Özbekistan'da bulunan Âsârü'l-İmâmiyye'nin bazı nüshalarının temininde, yardımını gördüğüm Yrd. Doç. Dr. Ebubekir Koç'a teşekkür ederim. Dizin için hazırladığı word tabanlı makro programıyla sözlük çalışmamı kolaylaştıran Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Ali Nizam'a zihin ve fikir açıklığı temenni eder, say'inin meşkûr olmasını dilerim. Arapça metinlerin anlaşılması ve anlamlandırılmasında yaptıkları yardımlar için Murat Dinler ve Sami Arslan'a medyûn-ı şükranım. Almanca kaynakların tercümesinde destek aldığım Yrd. Doç. Dr. A. Halil Güneş ile Öğrt. Gör. Ercüment Asil'e sevgi ve muhabbetlerimi sunarım. Yıllarca tez çalışması için devam ettiğim İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü'nde benimle odalarını paylaşan ve sözlük desteğiyle çalışmamıza yardımcı olan Dr. Fatma Meliha Şen'e teşekkürü zevkli bir borç bilirim. Her zaman çalışmam için beni motive edip teşvik eden hocam Yrd. Doç. Dr. Nurdan Şafak'a ve oda arkadaşım Latif Karagöz'e sevgi ve muhabbetlerimi sunarım.

Bütün eğitim hayatım boyunca dualarıyla bana destek olan sebeb-i vücudum annem Melehat Çimen ile babam Fikri Çimen'e derin şükranlarımı sunarım.

Yıllardır çalışmalarımın ilk okuyucusu, ilk musahhihi, her zaman sevgisini ve desteğini arkamda hissettiğim sevgili eşim Elif ile bu çalışmayı hazırlamak için zamanlarından çaldığım oğlum Muhammet Bahadır ve kızım Yağmur Şifa'ya en derin kalbî muhabbetlerimi sunarım.

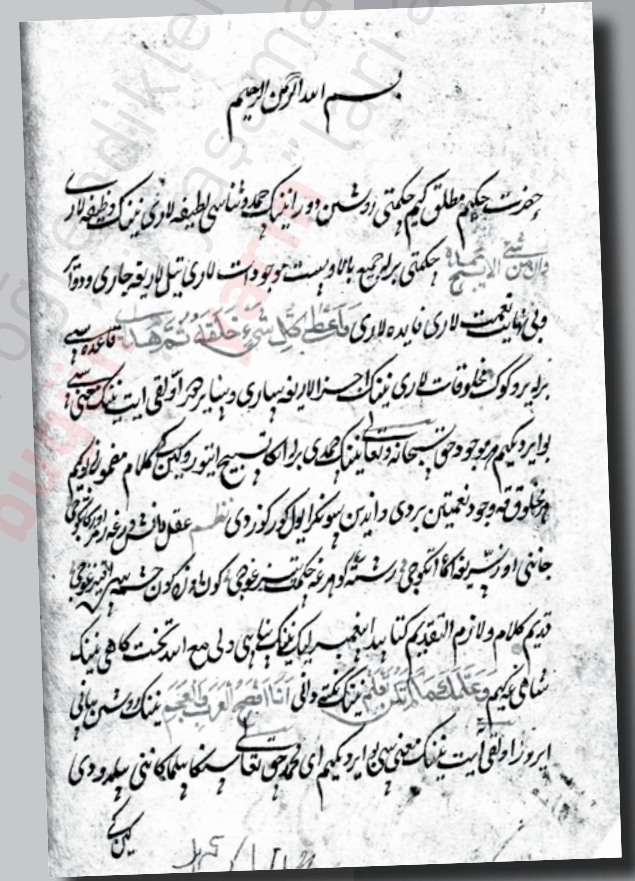
Son olarak da bu çalışmanın kitaba dönüşmesi için yaptığı teşvik ve katkıdan dolayı ilim ve âlim dostu, kitap hamisi Method Research Company Genel Müdürü Cengiz Kılıç Bey'e ayrıca teşekkür ederim.

Feyzi Çimen
İstanbul, Üsküdar 2022

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

ĀŞĀRU'L-ĪMĀMIYYE

ÇEVİRİYAZI METİN

[1b] (1) Bismillāhirrahmānirrahīm. (2) Hāzret-i hākīm-i muṭlaḳ kim hīkmeti rūşendür, anıñ ħamd ü şenāsı laṭifeleriniñ vazīfeleri (3) ”وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ”¹ hīkmeti birle cemī -i bālā vü pest mevcūdātları tillerige cārī ve devāyir (4) ve bī-nihāyet ni‘ metleri fāyideleri ”وَأَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى”² kâ‘ idesi (5) birle {barça}³ yer ü kök maḥlūḳātlarınıñ eczālarığa sārī ve sāyirdür. Evvelkı āyetniñ ma‘nāsı (6) bu irdi kim “Her mevcūd Hāḳ sübhānehū ve ta‘ālāniñ ħamdı birle aña tesbīḥ aytur” ve keyinki kelām mażmūni bu kim (7) “Her maḥlūḳğa vücūd ni‘ metin berdi ve andın soñgra yol körgüzdi.”

Nazm

fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

‘Aql-ı dāniş-verğa remz örgetküçi (8)

Cānnı öz sırrığa āgāh etküçi

Rişte-i gevherğa hīkmet tizġuçı

Kün üze kün çeşmesi ağızġuçı⁴

(9) Ḳadīm-kelām ve lāzımu’t-taḳdīm kitābda peygamberlikniñ penāhı ve (10) şāhığa kim ”وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُن تَعْلَمُ”⁵ niñ nükte-dāni

¹ Her şey O’nu hamd ile tesbih eder...Kur’an, İsrâ 44.

² Mûsâ, “Rabbimiz, her şeye hilkatini (yaratılış özelliklerini) veren, sonra onlara yol gösterendir” dedi Kur’an, Tâhâ 50.

³ T1b-3

⁴ T1b-7 tün üze kün çeşmesi ağızġuçı

⁵ Allah ile birliktelik anı.

⁶ “...ve sana bilmediğin şeyleri öğretmiştir” Kur’an, Nisâ 113.

“أَنَا أَفْصَحُ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ”¹ ninḡ rūṣen-beyāni (11) irür. Evvelki āyetninḡ ma' nāsı bu irdi kim “Ey Muhammed Hāḡ ta' ālā saṅga bilmegenni bildü[r]di” [2a] (1) ve keyinki āyetninḡ ma' nāsı bu kim “Men 'Arab ve 'Acem' ninḡ faṣīḡ-zebānraḡı turur-men.”

Nazm

fe' ülün fe' ülün fe' ülün fe' ül
Muḡammed ki ' ālem ara her ne bar
(2) Aninḡ atıdın taptı naḡş-nigār
Çerāḡı ki közge yaruḡluk berür
Yaruḡluk cihān içre andın (3) irür

صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ الْمَقَرَّبِينَ لَدَيْهِ وَعَلَى مَنْ تَابَعَهُ وَإِنَّمَا إِلَهُ الْإِلَهِاتِ ۖ وَالْمَقْصُودُ (4)“larınınḡ ḡalibleri ve istikāmet-i maṡlūblarınınḡ ḡaṣıdları ḡimāyeti üçün (5) mundaḡ ḡiṡāb kılıp edeb mektebide dīn-i sebḡın örgenedurḡan aṣḡāblar ve ṡaleb medresesinde (6) selām dersin oḡuydurḡan aḡbāblar ta' limleri ve telḡinleri tarīḡın evvel (7) “عَلَّمَهُ”³ ta' limin birḡüçige bu nev' körḡuzdi kim “وَالْمَوْعِظَةُ (8) اذْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ”⁴ Evvelki āyetninḡ ma' nāsı bu irdi kim eger “شَدِيدُ الْقُوَى”⁵ ninḡ fā' ili bolsa (9) mundaḡ bolur kim “Bildürdi Muhammedge esrārını saḡt u ḡavī ḡiṡi” ya' nī Hāḡ sübhānehū ve ta' ālā veyā Cebra' il (10) ‘aleyhi's-selām. Veyā mübtedā, maḡzūfüninḡ ḡaberi bolsa, taḡdīrī “هُوَ شَدِيدُ الْقُوَى” irür andāḡ (11) bolur kim “Bildürdi Muhammedge esrārını ve ol ḡazret esrār yükin kötermekke beḡāyet ḡuvvetliḡ irür.” (12) Bu ḡinde “عَلَّمَهُ” ninḡ fā' ili ḡamīr-i müstetir bolur ve ikile taḡdīr birle mef' ül, evveli maḡzūf ve ḡamīr yaraduçige (13) aḡıḡ. Ve keyinki āyetninḡ maḡzūmını bu kim “Ey ' ālem ehlini rāṡtlıḡ ve ṡalāḡ ḡiyāfethānesiḡa çarlaḡuçu ve (14) ey ādem evlādını⁵ necāt felāḡ yoluḡa indeḡüçü bendelerimni ḡikmet tarīḡi birle rāṡ (15) yoluḡa indeḡ ḡaṡā-yı sāyiridin yandurḡıl ve meni perestīṡ ḡılıḡuçılarnı yaḡṡı mev' ize birle nefṡ ve hevāsınınḡ [2b] (1) ḡaṡrasıdın Hāḡ rızası ravṡasıḡa ulandurḡıl kim nefṡ tevsenini⁶ ḡikmet ḡamçısıdın (2) özge nemeṡe birle köndürse bolmas ve ḡod-pesend ṡab' nı yaḡṡı

¹ Ben Arap ve Acemlerin en fasihiyim. H. , Suyūti **el-Muzhir** 1, 210; Taberāni, **el-Mu'cemu'l-Kebīr**, VI, 35 (Fakat kaynaklarda **ve'l-acem** lafzı geçmektedir.)

² Allah'ın salat ve selamı onun, (Hz. Peygamberin) ālinin ve ona yakın olan ashābının ve ona tabi olanların üstüne olsun.

³ (Kur'an'ı) ona, üstün güçlere sahip, muhteşem görümlü (Cebrail) öğretti. Kur'an, Necm 5.

⁴ (Ey Muhammed!) Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et. Kur'an, Nahl 125.

⁵ T2a-12 evlād-ı ādemni

⁶ T2a-14 aṡmı

naṡḡatdın bölek ' ilāc birle ṡalāḡa (3) keltürse bolmas.” “وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ”¹ ya' nī “Ey Muhammed eger düriṡṡ-ḡüy (4) ve köḡli ḡatıḡ bolsaḡ irdi, heme {ḡalāyık}² ḡaṡınḡdın tarḡaṡur irdiler.”

Nazm

mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün
Yavaṡ örgetseler (5) her nev' tevsen
Berür hargerele cılavıḡa(?) ten
Bolur bed-ḡüyülük itsen esb bed-ḡüy
Yavaṡlık (6) birle bolḡay rām dil-cüy

Andāḡ kim yeḡi köndürdurḡan ṡaylarnı baylar müläyimlik müläḡaza- (7) sın ḡılmay rām ḡılmaḡları mümkin irmes, ol cem' i kim “ذَرَهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا”³ (8) yaylaḡında öz ḡāḡiṡleri birle {otlapdur ve}⁵ nehy-i münker yükin ve emr-i ma' ruf ḡamçısın körmeydürler bu cihetdin (9) çerendelik ve derendelik ḡüy ṡab' larıḡa ḡālib kelipdür. Olar nefṡlerin hem ḡikmet ü tedbīr birle (10) köndürmeyin baş birmes, ya' nī “Ḳoyḡıl ey Muhammed, kāfırlerni, öz ḡālları birle tā kim dünyāda (11) yiḡeyler ve dünyā ni' metidin behre aḡḡaylar tā olarḡa ölüm ve āḡiret ' azābı yetip özleridin (12) ḡāber-dār bolḡunça “يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا”⁶ dın “ن” i rābı maḡzūf bolmaḡı ṡarṡ-ı muḡadder (13) liki ya' nī “ذَرَهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا”⁷ { irür. }⁷

Nazm

mef' ülü mefā' ilü mefā' ilün fa'
ḡikmet bile ḡāl bolḡusıdur {her}⁸ müṡkil
(14) ḡikmet bile maḡṡadları bolḡay ḡāṡıl

“وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا”⁹ (15) ya' nī “Ḳiṡi kim ḡikmet dāniṡ tapıpdur el-bette bisyār ' izzet ve bī-ṡumār ni' metḡa [3a] (1) yetipdür.”

¹ Eger kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Kur'an, Āli İmrān 159.

² T2b-2

³ Brak onları yesinler (içsinler), yararlınsınlar... Kur'an, Hicr 3.

⁴ İmlası yanlış yazılmıştı; düzeltildi.

⁵ T2b-6

⁶ İmlası yanlış yazılmıştı; düzeltildi.

⁷ T2b-11

⁸ T2b-12

⁹ Allah, hikmeti dilediğine verir. Kime hikmet verilmişse, şüphesiz ona çokça hayır verilmiş demektir. Kur'an, Bakara 269.

Kaynakça

- Ahmedov, B. :, **Devletshah Semerkandî (Meşhur kişiler)** Özbekistan SSR Neşriyatı, Taşkent, 1967.
- Adamovic M. :, **Kelile ü Dimne. Türkische Handschrift T. 189 der Forschungsbibliothek** Gotha: Hildesheim 1994.
- Ahmed Midhat Efendi., **Ahmet Midhat'ın Kelile ve Dimne Tercümesi (Hulasa-i Hümayunname)** Haz. M. Ata Çatıkkaş, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1999.
- Akdoğan, Rukiye., “KBO X11-XXX111 arasında geçen hayvan isimleri” **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]**, Ankara, 1989.
- Arat, Reşit Rahmeti., **Atebetü'l-hakayık, Edib Ahmed Yükneki**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1992.
- Arat, Reşit Rahmeti., **Vekayi Babur'un hatıratı: Zahirüddin Babür Muhammed b. Ömer Babür**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1943.
- Arat, Reşit Rahmeti., **Kutadgu Bilig: Index**. Haz. Kemal Eraslan v. d., Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1979.
- Ata, Aysu., **Kısasü'l-enbiya (peygamber kıssaları): Dizin Burhanoğlu Kadı Nasirüddin Rabguzi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1997.
- Atalay, Besim., **Divanu Lugati't-Türk dizini: Endeks**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1986.
- Atalay, Besim., **Abuşka Lugati veya Çağatayca Sözlüğü**, Ayyıldız Matbası A. Ş. Ankara, 1970.
- Atıf, Mehmed., **Kaşgar tarihi: Bâis-i Hayret Ahvâl-i Garibesi**, Haz. Prof. Dr. İsmail Aka, Vehbi Günay, Cahit Telci, Eysi Kitap ve Yayın, Kırıkkale, 1998.
- Aumer, Joseph., **Die Persischen Handschriften der K. Hof- und Staatsbibliothek in München**, Wiesbaden, Harrassowitz, 1970.
- Aykut, İsmet., “KUB XXXVIII-LVIII arasında ve IBoT IV'de geçen hayvan isimleri” **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]**, Ankara, 1991.

Aykut, Sait.: **Beydebâ-İbnü'l-Mukaffa Kelile ve Dimne**, Şüle Yayınları, İstanbul, 2011.

Ayverdi, İlhan.: **Misalli Büyük Türkçe sözlük (3 cilt)**, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 2005.

Azak, Hülya.: **İbnu'l-Mukaffa'nın Kelile ve Dimne'si İle La Fontaine'nin Fabllarının Karşılaştırılması**, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]**, Erzurum, 1991.

Bakan, Semra.: **"Kelile ve Dimne'de Yer Alan Masalların Dini ve Ahlakî Eğitime Katkıları"**, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]**, Erzurum, 2006.

Banguoğlu, Tahsin.: **Türkçenin Grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

Bayrami, Gyülcan.: **"Doğu Türkçesi ile Yazılmış Kelile ve Dimne Tercümesi(1b-50a) Gramer- Metin- Tercüme-Sözlük"**, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]** İstanbul, 2014.

Berbercan, Mehmet Turgut.: **"Babur'un hatıratında geçen hayvan adları ve bunların Türk dili açısından değerlendirilmesi"**, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]**, İstanbul, 2008.

Berdak, Yusuf, Tulum, Mehmet Mahur.: **Özbekistan Türkçesi-Türkiye Türkçesi, Türkiye Türkçesi-Özbekistan Türkçesi**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1994.

Besli, Ertan.: **"Eski ve Orta Türkçe Hayvan İsimlerinin Etimolojisi"** **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü [Yayınlanmamış Doktora Tezi]**, İstanbul, 2010.

Bregel, E. : **CA. Storey Persian Literature (3 cilt)**, Central Department of Oriental Literature Moscow, 1972.

Brockelmann C. : **"Kelile ve Dimne"**, **İA**, C. 6. s. 552-558. 1977.

Buharayı Mirza Şems.: **Buharayı Mirza Şems, Tarih-i Buhara Hokand ve Kaşgar**, Mukaddime, Tashih, Tahkik, Muhammed Ekber Aşık, Tahran, 1377/1998.

Bursalı Mehmet Tahir Efendi.: **Osmanlı Müellifleri (1299-1915)**, Haz. A. Fikri Yavuz, İsmail Özen, Meral Yayın Evi, İstanbul, 1972.

Bülbül, Tuncay.: **"Hümâyûn-Nâme (İnceleme-Tenkitli Metin)"**, **Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yayınlanmamış Doktora Tezi]** Ankara, 2009.

Caferoğlu, Ahmet.: **Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü**, İstanbul Üniversitesi Basımevi, İstanbul, 1968.

Coşkun, Volkan.: **Özbek Türkçesi Grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

Çağbayır, Yaşar.: **Ötügen Türkçe sözlük (5 cilt)**, Ötügen Neşriyat, İstanbul, 2007.

Çatıktaş M. Ata.: **Ahmet Midhat'ın Kelile ve Dimne Tercümesi: Hulusa-i Hümayunname**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1999.

Çelebi, Katib.: **Keşfu'z-Zunûn 'an Esâmî'l Kütübi ve'l-Funûn**, C. III, , Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Lübnan, 2008.

Çelik, Muhammed Bilal.: **Yarkend Hanlığı'nın Siyasi Tarihi**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2013.

Çimen, Feyzi.: **"Molla Muhammed Timur'un Çağatayca Kelile ve Dimne Tercümesi"**, **Fsm İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi**, S. 2, İstanbul, 2013.

Devellioğlu, Ferit.: **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat: Eski Ve Yeni Harflerle**, Haz. Aydın Sami Güneyçal, Aydın Kitabevi, Ankara, 2006.

Dilçin, Cem.: **Yeni Tarama Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1983.

Doğrul, Ömer Rıza.: **Kelile ve Dimne/Beydeba**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1985.

Duman, Musa.: **Birgili Muhammed Efendi Vasiyyet-name**, R Yayınları, İstanbul, 2000.

Duman, Musa.: **Evlîya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişimleri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

Duman, Musa.: **Makaleler: Eski Türkiye Türkçesinden Osmanlı Türkçesine**, Kesit Yayınları, İstanbul, 2008.

Durmuş, İsmail.: **"Nehcü'l-Belâga"**, **TDVİA**, C. 32, s. 538-540.

Durmuş, İsmail.: **"Abdünnâfi İffet Efendi"**, **TVDİA**, C. 1, s. 288.

Ebu Nasr el-Farabi.: **İdeal Devlet el-Medinetü'l-fazıla**, Çev. Ahmet Arslan, Vadi Yayınları, Ankara, 1997.

Eckmann, Janos.: **Çağatayca el kitabı**, Çev. Günay Karaağaç, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005.

Eckmann, Janos.: **Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi üzerine araştırmalar**, Haz. Osman Fikri Sertkaya, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, , 1996.

Eckmann, Janos.: **Nehcü'l-feradis: Uştmağların Açık Yolu (Cennetlerin Açık Yolu): Metin, Dizin-Sözlük, Tıpkıbasım, Mahmut B. Ali**, Haz. Semih Tezcan, Hamza Zülfikar; dizin-sözlük, Aysu Ata. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1998.

Efe, Kürşat.: **Tarihi Türk Lehçelerinde Hayvan İsimleri**, **Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü [Yayınlanmamış Master Tezi]**, Ankara, 2004.

Eraslan, Kemal.: **Mizanü'l-Evzan: (Vezezinlerin Terazisi)** Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1993.

Eraslan, Kemal.: **Nesayimü'l-mahabbe min Şemayimi'l-Fütüvve**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları İstanbul, 1979.

Eraslan, Kemal.: **Mecalisü'n-nefayis: (çeviri ve notlar)**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2001.

Eraslan, Kemal.: **Eski Uygur Türkçesi grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2012.

Eraslan, Kemal.: **"Çağatay Edebiyatı"**, **TVDİA**, C. 8, s. 168-176.

Eraslan, Kemal.: **Mevlana Sekkakî Divanı**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1999.

Erbay, Fatih.: **W. Radloff'un "Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy" Adlı Eseri ve Eserde Geçen Çağatay Türkçesine Ait Kelimelerin İncelenmesi**, **Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü [Yayınlanmamış Doktora Tezi]**, Konya, 2008.

Erdem, Sezer.: **"Kelile ve Dimne"**, **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü (tez no: 579)**, İstanbul, 1961-1962.

Ergin, Muharrem.: **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul, 1993.

Eşit, Sultan.: **"Kelile ve Dimne Çevirisi Türk Dil Kurumu Nüshası"**, **Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Mersin, 2010.

Ferdinand D. Lessing v. d., **Mongolian-English Dictionary**, University Of California Press, Berkeley and Los Angeles, 1960.

Fleischer, Heinrich Leberecht., **Catalogus codicum manuscritorum orientalium Bibliothecae Regiae Dresdensis**, Leipzig, 1831.

Gabain, A. Von.: **Eski Türkçenin Grameri**, (Çev. Mehmet Akalın), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2003.

Ganihodjaev, F. :, **Katalog rukopisey gosudarstvennogo Muzeya Literaturi im Alişera Navoi**, Akademiya Nauk Respubliki Taşkent, 2006.

Gökyay Orhan Şaik.:, “Kâtib Çelebi”, **TVDİA**, C. 25, s. 36-40.

Göz, İlyas.:, **Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2003.

Güler, Kemal.:, “Kamusu'l-Muhit Tercümesi'ndeki Türkçe Hayvan İsimleri”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü [Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi]**, Konya, 1988.

Güzeldir, Muharrem.:, Abuşka Lügati (Giriş, Metin, İndeks), **Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü [Yayımlanmamış Doktora Tezi]**, Erzurum, 2002.

Ğafuri, Ğulam.:, **Uygur Şiveleri Sözlüğü**, Doğu Türkistan, 1986.

Hermann, Ethe.:, **Catalogue of Persian manuscripts in the India office library**, India Office Library, London, 1980.

Hofman, H. F. :, **Turkish Literature A Bio-Bibliographical Survey**, Published by The library of the university of utrecht under the auspices of the royal asiatic society of great britain and Ireland, (iki cilt) Utrecht, 1969.

Kaçalın, S. Mustafa.:, **Nevayi'nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar El-lugatu'n-neva'iyye ve'l-istişhadatu'l-cağata'iyye: giriş-metin-dizinler-ıtkıbası**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.

Kaçalın, S. Mustafa.:, **Dedem Korkut'un Kazan Bey Oğuz-namesi Hikayeti-i Oğuz-name-i Kazan Beg ve Gayrı (metin ve açıklamalar)**, Kitabevi, İstanbul, 2006.

Kaçalın, S. Mustafa.:, **Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı**, Kitabevi, İstanbul, 2006.

Kafesoğlu, İbrahim.:, **Türk Milli Kültürü**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1984.

Karaismailoğlu, Adnan.:, “Kelile ve Dimne”, **TDVDİA**, C. 25, s. 210-211.

Kayumov, A. P. :, **Katalog fond Institut Rukopisey**, Akademiya Nauk Uzbekskoy SSR, Taşkent, 1989.

Kayumov, A. P. :, Akademiya Nauk Uzbekskoy SSR, Taşkent, 1988.

Kılavuz, Ulvi Murat.:, **Kelile ve Dimne, Beydaba**, İz Yayıncılık, İstanbul, 2003.

Kılıç, Muzaffer.:, “Kelile ve Dimne (Metin Sözlük)”, **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü (tez no: 929)**, İstanbul , 1969-1970.

Kononov, Adrei Nikoloevich.:, **Grammatika Sovremennogo Uzbekskogo Literatur-nogo Yazıka**, Izd-vo Akademii nauk SSSR, Moskva, 1960.

Korkmaz, Zeynep.:, **Gramer Terimleri Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1992.

Köprülü, M. Fuat.:, “Çağatay Edebiyatı”, **İA**, C. 3, s. 270-323.

Levend, Agah Sırrı, **Ali Şir Nevai: hayatı, sanatı ve kişiliği**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1978.

Levend, Agah Sırrı.:, **Türk Edebiyatı Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1973.

Levend, Agah Sırrı.:, **Ali Şir Nevai: Hamse: Hayretü'l-Ebrar, Ferhad ü Şirin, Leyli vü Mecnun, Seb'a-i Seyyar, Sedd-i İskenderi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1967.

Levend, Ağâh Sırrı.:, “Siyasetnameler”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten**, TDK, Ankara, 1962.

Levend, Ağâh Sırrı.:, “Ümmet Çağında Ahlak Kitaplarımız”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten**, TDK, Ankara, 1963.

Ma'rufov, M: vd., **Özbek Tilining İzahli Lügati I-II**, 1981, Moskova.

Meninski, Francisco a Mesgnien.:, **Thesaurus linguarum orientalium Turcicae-Arabicae-Persicae = Lexicon Turcico-Arabico-Persicum**, Yay. Mehmet Ölmez, Simurg Yayınları, İstanbul, 2000.

Meninski, Francisco a Mesgnien.:, **Thesaurus linguarum orientalium Turcicae-Arabicae-Persicae = Index der Türkischen wörter**, Yay. Mehmet Ölmez, Simurg Yayınları, İstanbul, 2000.

Mirza Mehdi Esterabadî.:, **Senklah: Ferheng-i Türki be-Farisi**, Neşr-i Merkez, Tahran, 1374.

Miskiniene, Galina vd., **Katalog arabskoalfavitnyh rukopisej litovskih tatar**, Vilnius, Izd-vo Vil'niusskogo Universiteta, 2005.

Mithat, Ahmet, **İki Çakalın Hikâyesi (Hülâsâ-yı Hümâyunnname)** Sadeleştirin, M. Ata Çatıkkaş, Türkiye İlimi, İctimai Hizmetler Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000.

Mutçalı, Serdar.:, **Arapça-Türkçe Sözlük**, Dağarcık Yayınları, İstanbul, 1995.

Mütercim Asım Efendi.:, **Burhân-ı katı' Muhammed Hüseyin b. Halef Tebrizi**, Haz. Mürsel Öztürk, Derya Örs, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

Özcan, Abdülkadir.:, “Osmanzâde Ahmed Tâib”, **TVDİA**, C. 34, s. 2-4.

Özdeneri, Doğan.:, “Kelile ve Dimne (Metin, sözlük)”, **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü (tez no: 946)**, İstanbul, 1969-1970.

Özkan, Mustafa.:, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995.

Özkan, Mustafa.:, **Gülistan tercümesi, (giriş, inceleme, metin, sözlük)**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1992.

Özönder, F. Sema.:, **Ali Şir Nevai Muhakemetü'l-lugateyn**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.

Öztürk, Rıdvan.:, **Uygur ve Özbek Türkçelerinde Fiil**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1997.

Öztürk, Rıdvan.:, **Yeni Uygur Türkçesi Grameri**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1994.

Polat, Salahattin.:, **Metin Tenkidi**, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2010.

- Radloff, Friedrich Wilhelm: **Versuch eines wörterbuches der Turk dialecte**, Mouton Publishers, Gravenhage, 1960.
- Radloff, Friedrich Wilhelm: **Türklerin Kökleri Dilleri ve Halk Edebiyatından Denemeler**, Çev. Arzu Ekinci, Yasemin Ünlü, Eğitim ve Kalkınma Vakfı Yayınları, Ankara, 1999.
- Rahimhan, Muhammed: **Feruz Kutubhonasi fihristi (Horazmda kitabate ve kutubhonaçilik tarihinden)**, Haz. A. Erkinov vd. Taşkent, 2010.
- Redhouse, S. James W.: **Turkish and English Lexicon**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2006.
- Ross, E. Denison: **Kuş İsimlerinin Doğu Türkçesi, Mançuca ve Çince Sözlüğü**, Çev. Emine Gürsoy-Naskali, TDK, Ankara, 1994.
- Saray, Mehmet: **Doğu Türkistan tarihi: Başlangıçtan 1878'e kadar**, Doğu Türkistan Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998.
- Schmidt Jan: **Catalogue of Turkish Manuscripts in the Library of Leiden University and Other Collections in the Netherlands: Comprising the Acquisitions of Turkish Manuscripts in the Seventeenth and Eighteenth Centuries**, Leiden, 2002.
- Semenova A. A.: **Sobraniye Vestochnih Rukopisey Akademi Nauk Uzbekskoy SSR (11 cilt)**, Taşkent, 1952-1987.
- Seven, O. Bedreddin: "Kelile ve Dimne (Metin, sözlük)", **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü (tez no: 941)**, İstanbul, 1969-1970.
- Shaw, Robert Barkley: **Kâşgar ve Yarkent Ağzı Sözlüğü**, çev. Fikret Yıldırım, TDK, Ankara, 2014.
- Steingass, F.: **Persian-English dictionary**, Broadway House, London, 1930.
- Süleyman Efendi-i Buhari, **Lügat-ı Çağatay ve Türk-i Osmani**, Mihran Matbaası, İstanbul, 1298.
- Şemseddin Sami: **Kâmûs-ı Türkî**, Dersaadet, İkdâm Matbaası, İstanbul, 1317.
- Şincan Halk Neşriyatı: **Uygur Tilinin İzahli Lügati**, Doğu Türkistan, 1999.
- Şükrü, Laima: "Kelile ve Dimne", **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü (tez no: 60)**, İki cilt, birinci cilt inceleme ve gramer ikinci cilt istinsah ve sözlük, İstanbul, 1933-1934.
- Tekin, Talat: **Orhun Türkçesi Grameri**, Türk Dilleri Araştırmalar Dizisi, Ankara, 2000.
- Tezcan, Semih: "Mesûd ve XIV. Yüzyıl Türk Edebiyatına Dair Yeni Bilgiler", **Türk Dilleri Araştırmaları**, C. 5, s. 65-84. , Simurg Yayınları, İstanbul, 1995.
- Tezcan, Semih, Boeschoten, Hendrik: **Dede Korkut Oğuznameleri**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2001
- Tezcan, Semih: "Mes'ûd ve XIV. Yüzyıl Türk Edebiyatı Üzerine Yeni Bilgiler", **Türk Dilleri Araştırmaları**, C. 5, s. 65-84. İstanbul, 1995.
- Tezcan, Semih: "Manzum Kelile ve Dimne Üzerine Notlar", **Türk Dilleri Araştırmaları**, C. 6, s. 81-121, İstanbul, 1996.
- Tezcan, Semih: "Kelile ve Dimne", **Türk Dilleri Araştırmaları**, C. 9, s. 5-15. İstanbul, 1999.

- Tezcan, Semih: "Kelile ve Dimne", **Türk Dilleri Araştırmaları**, C. 9, s. 5-15. İstanbul, 1999.
- Timurtaş, Faruk Kadri: **Eski Türkiye Türkçesi**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1981.
- Togan, A. Zeki Velidi: **Bugünkü Türk İli Türkistan ve Yakın Tarihi**, Enderun Kitabevi, (2. baskı) İstanbul, 1981.
- Topaloğlu, Bekir, Karaman, Hayreddin: **Kelile ve Dimne (Tercüme ve Metin)**, Nesil Yayınları, İstanbul, , 1990.
- Toprak, Funda: "Çağatay Şiirinde Vahşi Hayvanlar ve Yırtıcı Kuşlar", **International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/9 Summer**, 2013.
- Toska Zehra: "Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi (2 cilt)", **İstanbul, Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Yayınlanmamış Doktora Tezi]**, İstanbul, 1989.
- Toska Zehra: "Kelile ve Dimne'nin Türkçe Çevirileri", **Türklük Bilgisi Araştırmaları**, C. 15. s. 355-380. Harvard, 1991.
- Toska, Zehra: "Ahmet Mithat Efendi'nin Bir Diğer Eseri Hulâsa-i Hümayunname", **Türklük Bilgisi Araştırmaları**, C. 31-II, s. 355-380, Harvard, 2007.
- Töhliev, H: vd., **Özbek Tilining İzahli Lügati I-V**, 2008, Taşkent.
- Tören, Hatice: **Ali Şir Nevayi Sedd-i İskenderi : (İnceleme-Metin)**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2001.
- Tulum, Mertol: **17. yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.
- Turan, Fikret: **Eski Oğuzca Sözlük-Bahşayış Lügati**, Bilimsel Akademik Yayınlar, İstanbul, 2001.
- Turan, Fikret: "Old Anatolian Turkish syntactic structure" **Harvard University The Department Near Eastern Languages and Civilizations**, 1996.
- Uluç, Lale: **Türkmen valiler Şirazlı ustalar Osmanlı okurlar: XVI. Yüzyıl Şiraz elyazmaları**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006.
- Ünver, İsmail: "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/6 Fall** 2008.
- Yaman, Ertuğrul - Mahmud, Nizamiddin: **Özbek Türkçesi Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Özbek Türkçesi Karşılıklar Kılavuzu**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara. 1998.
- Yaman, Ertuğrul: **Türkiye Türkçesi ve Özbek Türkçesinin Söz Dizimi Bakımından Karşılaştırılması**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.
- Yavuz, Kemal: **Sadreddin Mustafa Şeyhoğlu, Kenzü'l-kübera ve Mehekkü'l-Ulema, İnceleme, Metin, İndeks**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1991.
- Yavuz, Kemal: **Garib-nâme (Tıpkıbasım, Karşılaştırmalı Metin ve Aktarma)**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

Yılmaz Orak, Kadriye, Bergöz, Mahmut; “Kelile ve Dimne Tercümeleri ve Kitlelerin Eğitimindeki Rolü” **Türkiyat Mecmuası**, C. 23, 2013.
Yücel, Muallâ Uydu; “Ubeydullah Han” **TVDİA**, C. 42, s. 22-23.
Zenker, Jules Theodore; **Dictionnaire Turc-Arabe-Persan**, Leipzig, 1806.
Вахабова, Г. , Непомнина, В. Я. ; **Ўзбекистон ССР тарихи** (3 cilt), Ташкент, 1956.

“dün”den öğrendiklerimizle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

Çağatayca KELİLE VE DİMNE TERCÜMESİ

Kelile ve Dimne yazıldığı yıldan günümüze birçok dünya diline çevrilmiş; üzerinde birçok akademik ve popüler yayın yapılmış olmasına rağmen hâlâ güncelliğini korumaktadır. Dilden dile tercüme edildikçe değişen, gelişen, zenginleşen, büyüyen *Kelile ve Dimne* günümüzde birçok dünya dilinde zevkle okunan bir eserdir.

Eser aynı zamanda *Dünya Fabl Edebiyatı*'nın atası sayılır.

Eserin özgün telifi *Sanskritçe* olup *Vişnu Mezhebi*'ndeki bir *Brahman* tarafından *Miladi 300* yılına yakın *Doğu Keşmir*'de *Budist* bir öğretisi olarak kaleme alınmıştır. Tercüme yoluyla eser biçimle beraber tabiri caizse din de değişmiştir; yeni kültür ve din muhitlerine adapte olmuştur. Bu yönüyle *Kelile ve Dimne* her dinden ve kültürden insanların benimsediği bir metin hüviyeti kazanmıştır. Evrensel öğretilerinden dolayı her kültür ve din mensubu *Kelile ve Dimne*'nin hikmetinden pay almış ve eserde kendine hitap eden bir yön bulmuştur.

Eser üzerine yapılan akademik çalışmalar, tezler, makaleler, araştırmalar, minyatürler, şerhler, hulasalar, özetler ve eserden ilham alınarak oluşturulan yeni eserlerde *Kelile ve Dimne* kendi *külliyatını* oluşturmuştur.

Eserin ilk adı *Pañçatantra*'dır (insanın zekasını kullanacağı beş hal). *Kelile ve Dimne* adı metinde geçen hikâyelerden birinin kahramanları olan iki çakala dayanır. *Pañçatantra*'da *Karata ve Damanaka* olan bu iki çakalın ismi *Pehlevîce*'ye *Kelile ve Demneg* diye tercüme edilmiş ve daha sonraki tercümeelerde bu isim belirleyici olmuştur. *Kelile ve Dimne*, *Beydapa* adlı bir münzevi dervişle *Debşelim* adında bir hükümdar arasında geçen mükâleme şeklinde kaleme alınmış *helezonik* bir eserdir.

Hükümdarlara ve diğer devlet yöneticilerine, devlet idaresinde gerekli olan bilgileri ve aynı zamanda ahlakî meziyetlerde donanmış, adil, akıllı ve güçlü olma yollarını, hikemî öğütler, vecizeler ve atasözleriyle bezenmiş hikâyelerle sunan *Kelile ve Dimne* kitabı her zaman padişahların ilgisini çekmiş, ilk tercümelemleri onların iradesiyle gerçekleşmek suretiyle bütün dünyaya yayılmıştır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-8371-26-0

9 786258 371260